

การเผยแพร่ความรู้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางเว็บไซต์

ประจำเดือนธันวาคม ๒๕๕๙

กลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ขอเสนอ

สิทธิการเลี้ยงดูบุตร

สิทธิการเลี้ยงดูบุตร เมื่อไม่ได้จดทะเบียน

เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่าง บิดา มารดา และบุตร ซึ่งมีความสำคัญตั้งแต่แรกเกิด ก่อให้เกิด สิทธิและหน้าที่ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติระหว่าง กันและกันมากมาย ที่น่าจะเป็นปัญหา最多ที่สุดในสังคมตอนนี้ ก็คือ สิทธิการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากยุคสมัยได้เปลี่ยนไปบาง ครอบครัวจดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็มีหลายครอบครัวที่สามีภรรยาไม่ได้จดทะเบียน สมรสกัน ดังนั้น เมื่อมีลูกจึงเกิดปัญหาว่าใครเป็นผู้มีสิทธิในการดูแลลูก

กรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการดูแลบุตรมากที่สุด คือ “ในกรณีเด็กเกิดจากพ่อแม่ที่ไม่ได้จดทะเบียน สมรสกัน” เมื่อคุณแม่ต้องกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว กฎหมายที่นำมาบังคับใช้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการดูแลบุตร ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในกรณีนี้สิทธิของมารดาถูกกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 1546 ว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น” หมายความว่า ในกรณีที่หญิงไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับชาย แต่เกิดตั้งครรภ์และคลอดบุตรออกมา เด็กที่เกิดนี้ถือว่าเป็นบุตรโดย

ชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้นแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ถือเป็นหลักที่ว่าบุตรเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ
ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ตรงกันข้ามกับการเป็นบิดาของเด็กที่เกิดโดยบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน
ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ ซึ่งการทำให้เด็กที่เกิดนอกสมรสกลายเป็น

บุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้เป็นพ่อนั้น ตามมาตรา 1547 กำหนดว่า “เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร” หมายความว่าเด็กที่เกิดจากมารดาที่ไม่ได้สมรสกับบิดานั้น ให้ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้เป็นมารดาแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น แม้บิดาจะมาอยู่กินกันฉันสามีภรรยา

กับมารดาโดยเปิดเผยก็ไม่ถือว่าเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผู้เป็นบิดาสามารถนำบุตรมาเลี้ยงเองได้หรือไม่ ??

เมื่อหญิงเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนชายเป็นบิดานอกกฎหมาย ดังนั้น มารดาจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรได้แต่เพียงผู้เดียว มีสิทธิกำหนดที่อยู่ของบุตร และสิทธิที่จะเรียกบุตรคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิที่จะกักบุตรไว้ ซึ่งรวมถึงบิดานอกกฎหมายด้วย แต่ตามมาตรา 1566 กำหนดว่า บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา

อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มารดาหรือบิดาตาย
- (2) ไม่แน่นอนว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) มารดาหรือบิดาต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา
- (6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้

และตามมาตรา 1567 ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

- (1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (2) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป
- (4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

แต่หากว่าผู้เป็นมารดาได้สิทธิในการเลี้ยงดูบุตรโดยชอบธรรมแล้ว ต้องการฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูจากผู้เป็นบิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร

การฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูจากผู้เป็นบิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส

เมื่อหญิงต้องกลายเป็นคุณแม่เลี้ยงเดี่ยว ในกรณีที่หญิงมีบุตรด้วยกันกับชายแล้ว แต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน บุตรก็ถือว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงผู้เป็นมารดา แต่ก็ยังเป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นบิดา ดังนั้นบิดาผู้ให้กำเนิดก็ไม่ต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย

แต่ถ้ามารดาต้องการให้บิดาจ่ายเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ควรดำเนินการให้เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เป็นบิดาเสียก่อน มารดาจึงจะมีสิทธิเรียกร้องเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 “เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร” ซึ่งการจดทะเบียนรับรองบุตรที่ถูกต้อนั้น ต้องให้ผู้เป็นบิดาไปทำการจดทะเบียนรับรองบุตรกับนายทะเบียนที่สำนักงานเขตหรือที่อำเภอ โดยหญิงผู้เป็นมารดาและบุตรต้องให้ความยินยอม (เด็กต้องพูดให้ความยินยอม หากเด็กยังเล็กมากไม่สามารถให้ความยินยอมได้ก็อาจขอให้ศาลมีคำสั่งแทนคำยินยอมของเด็ก) เด็กจึงจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา หรือเมื่อมารดากับบิดาจดทะเบียนสมรสกัน หรือเมื่อศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร เด็กก็จะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาโดยมีผลย้อนหลังไปนับแต่วันที่เด็กเกิด

และเมื่อทำการจดทะเบียนรับรองบุตรเรียบร้อยแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้”

และมาตรา 1598/38 “ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา หรือระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้นย่อมเรียกจากกันได้ในเมื่อฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่สุขภาพ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนี้ศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี”

ดังนั้น หากผู้เป็นบิดาไม่ได้ส่งเสียเลี้ยงดูบุตรเลย มารดาก็สามารถดำเนินการฟ้องศาลขอให้ผู้เป็นบิดาของบุตรนั้นรับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยเหตุในการฟ้องคดีเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1555 “ในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา ฉุดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(2) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางซู้สาวหรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาใน

ระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(3) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(4) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยมีหลักฐานว่าบิดาเป็นผู้แจ้งการเกิดหรือรู้เห็นยินยอมในการแจ้งนั้น

(5) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(6) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นมิได้เป็นบุตรของชายอื่น

(7) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้จักกันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร

พฤติการณ์ที่รู้จักกันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรนั้น ให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องของฉันทบิดากับบุตรซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่น บิดาให้การศึกษา ให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อสกุลของตน หรือโดยเหตุประการอื่น

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น ถ้าปรากฏว่าชายไม่อาจเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ ให้ยกฟ้องเสีย”

ทั้งนี้ มารดาสามารถยื่นฟ้องผู้เป็นบิดาต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่คุณมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลได้ โดยในคำฟ้องฉบับเดียวกัน สามารถฟ้องขอให้ผู้เป็นบิดารับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย และเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูในคราวเดียวกันได้ และเมื่อบิดารับรองบุตรโดยปริยาย บุตรก็มีสิทธิรับมรดกของบิดาได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามหากชายเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร ก็ย่อมมีอำนาจปกครองบุตรนั้นได้เช่นกัน

กรณีบิดามารดาจดทะเบียนสมรสกัน และหย่าขาดจากกันด้วยความสมัครใจทั้งสองฝ่าย โดยไม่ต้องมีการฟ้องหย่า

การหย่าด้วยความยินยอม คู่สมรสสามารถตกลงกันก่อนหย่าในเรื่องทรัพย์สิน อำนาจปกครอง และการอุปการะเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนค่าเลี้ยงชีพ โดยต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน และนำไปจดทะเบียนหย่าที่ที่ว่าการอำเภอ

สำหรับอำนาจปกครองบุตรนั้น ปกติบิดามารดาจะใช้อำนาจร่วมกัน แต่เมื่อต้องหย่าขาดจากกัน การใช้อำนาจปกครองร่วมกันอาจไม่สะดวกอีกต่อไป จึงต้องมีทำความตกลงเป็นหนังสือระบุผู้มีอำนาจปกครองบุตร (หากตกลงกันไม่ได้ก็อาจให้ศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด) เพื่อให้เกิดความชัดเจนไม่มีปัญหาการแย่งตัวเด็กกันในภายหลัง ในกรณีนี้ หากภายหลังปรากฏว่าผู้มีอำนาจปกครองบุตรประพฤติตนไม่สมควร หรือมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี เช่น เมาสุราเป็นประจำ ประพฤติตนมั่วสุม ศาลมีอำนาจเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจปกครองได้ และแม้ว่า

ความเป็นสามีภรรยาจะสิ้นสุดลงหลังการหย่า แต่ความเป็นพ่อแม่ก็ยังดำเนินต่อไป ดังนั้น แม้จะเป็นคู่สมรสฝ่ายที่ไม่ได้อำนาจปกครองบุตร ก็มีสิทธิในการติดต่อกับบุตรตามสมควรด้วยเช่นกัน เช่น การแวะไปเยี่ยมเยียน การโทรศัพท์ไปคุยด้วย การรับไปค้างที่บ้าน หรือการไปรับหลังโรงเรียนเล็ก ทั้งนี้ต้องมีความเหมาะสม ไม่ขัดขวางหรือกระทบต่อการใช้อำนาจปกครองของอีกฝ่าย หรือ

กระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของเด็ก มิเช่นนั้น ทางผู้ใช้อำนาจปกครองก็สามารถห้ามการติดต่อได้ และสิทธินี้ก็ไม่ได้จำกัดเฉพาะบิดามารดา แต่ยังหมายรวมถึงปู่ย่าตายาย หรือญาติสนิทของเด็กด้วย

ส่วนในเรื่องของค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งต้องพิจารณา การหย่าโดยความยินยอมของสามีภรรยา ต้องทำความตกลงกันไว้ในสัญญาหย่าว่าทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ก่อนก็สามารถให้ศาลเป็นผู้กำหนดได้ ศาลจะชี้ขาดโดยคำนึงถึงประโยชน์และความผาสุกของบุตรเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามคงไม่มีครอบครัวไหน อยากมีเรื่องราวคดีความเกี่ยวกับ **สิทธิการเลี้ยงดูบุตร** อย่างแน่นอน ขอให้ทุกครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคทุกอย่างไปได้ด้วยความรักและความเข้าใจ เพื่อลูกของคุณและคนที่คุณรัก

ขอบคุณบทความจาก

<http://www.amarinbabyandkids.com/family/>

จัดทำโดย: ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส

โทร. ๐-๗๓๕๑-๕๐๖๗ ต่อ ๑๑๑